

вирішив повністю цієї проблеми й підхід базований на приматі міжнародного права, яке у своїх основних, базових положеннях було «образом взаємодії», у першу чергу країн (держав, націй) європейської цивілізації, але саме він найбільш близький правому компаративізму.

2. Якщо правову реальність розглядати як правову мапу світу, то як в історії її виникнення становлення та розвитку, так і в її сучасному стані очевидним є те, що завжди існувала і існує множина правових реальностей в межах країн, їх об'єднань, або внутрішніх складових.

Кожній з 200 країн світу притаманна власна правова реальність, що має загальні та відмінні властивості у співставленні з правовими реальностями інших країн, що зумовлені (властивості) відповідними історичними, економічними, культурними, соціальними та власно правовими факторами, а також її місцем, роллю та значенням в сучасному світі, мірою участі в інтеграційних процесах чи, навпаки, дезінтеграційних, географічним положенням, станом розвинутої економіки, особливостями соціальної стратифікації, культури тощо.

3. Разом з тим, якщо критично оцінити місце та роль права і контексті плюралізму домінуючих у різних країнах соціальних регуляторів, то слід підтримати позиції тих учених, які наголошують на «неуніверсальності» права, підкреслюють, що використання права як критерію оцінки неєвропейських цивілізацій дозволяє здебільшого з'ясувати питому вагу в них європейського права.

Виходячи з викладеного вище, та спираючись на роботи тих вчених, які досліджували кризу «європейського» праворозуміння [1], «неуніверсальність» права в контексті плюралізму цивілізацій [3], зазначимо, що одним із шляхів розв'язання цих проблем може бути їх вирішення в рамках компаративізму і, зокрема, регулятивного компаративізму як його складової.

Компаративізм виходить із розмаїтості реальностей різних країн і континентів, становлення загального в результаті їхньої взаємодії, діалогу, полілогу, поліфонії, а не за заздалегідь установленими кимось правовим ідеалам і нормам. Звідси право є однією з причин, підстав і форм даного полілогу, але регуляція якого здійснюється й в інших формах, властивих неєвропейським країнам. При компаративному, а не порівняльно-правовому, підході акцент переноситься із права, правових систем країн, на їх (країн) регулятивний компонент, на визнання рівним праву інших регуляторів, які домінують у тій або іншій країні (цивілізації). Компаративізм припускає виокремлення як одиниці аналізу не правової системи, а сукупності соціальних, культурних, релігійних та інших регуляторів, що існують у кожній окремо взятій країні (регіоні). У порівнянні (зіставленні, протиставленні) цих сукупностей, мірою зіставлення стає не право в його західній інтерпретації, а сукупність регуляторів однієї, другої чи іншої країни, причому кожній з них властиві свої особливості.

Список використаних джерел:

1. Берман Г. Дж. Западная традиция права: эпоха формирования / Пер. с англ. – 2-е изд. – М.: Изд-во МГУ: Изд. группа ИНФРА-М – НОРМА, 1998. – 624 с.

2. Давид Р. Различные концепции общественного порядка и права // Отечественные записки. – № 2. – 2003. – Ел. ресурс: <<http://www.sfgana-oz.ru/?numid=11&article=437>>.

3. Синха С. П. Юриспруденция. Философия права. Краткий курс / Пер. С англ. – М.: Изд. центр "Академия", 1996. – 301 с.

ФІЛОСОФСЬКО-СОЦІОЛОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ ПРАВА Р. ПАУНДА

Пашко О.М.,
професор кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ, кандидат історичних наук, доцент

XX століття в історії світової філософсько-правової думки було ознаменовано початком виникнення нових наукових напрямків, що до оцінки місця і ролі права в житті суспільств. Одним з таких напрямків було створено в США і отримав назву – соціологічна юриспруденція.

Засновником і головним представником американської соціології права вважається Р.Паунд (1870-1964). У своїй філософсько-соціологічній теорії Р. Паунд відкинув нормативістське тлумачення права, як «чистого», що розвивається незалежно від впливу соціальних факторів. Замість цього, він поставив питання про дослідження права в соціальній дії, а не так, як це виглядає в книгах і кодексах. Р. Паунд схилився до думки, що завданням правової науки є перш за все виявлення і аналіз соціальних результатів дії законодавства, а також суспільних змін, які обумовлюють зміни в цьому ж законодавстві. Поряд з цим, він підкреслює необхідність відповідності правотворчості економічними факторами в суспільстві, а також звертав увагу і на необхідність вивчення діяльності юристів і особливо суддів, від яких залежить реалізація права.

Соціологічна направленість концепції Р. Паунда найбільш яскраво проявилася у трактуванні права як форми соціального контролю. Згідно поглядам американського вченого, право є одним із способів контролю за поведінкою людей поряд з релігією, мораллю, звичаями, домашнім вихованням тощо. Такий підхід орієнтував юридичну науку на вивчення права в контексті соціальних відносин, вимагав враховувати взаємодію правових норм з іншими регуляторами громадського життя.

Характеризуючи сучасне право, Р.Паунд виділяв в ньому три основні аспекти. По-перше, право – це правовий порядок або режим регулювання соціальних відносин за допомогою систематичного і упорядкованого застосування сили органами держави. По-друге, правом називають офіційні джерела, які служать керівництвом при винесенні судових і адміністративних рішень. В-третьє, право є судовий і адміністративний процес.

Якщо звести ці визначення в єдине ціле, то на думку Р. Паунда, ми прийдемо до розуміння права як “високо спеціалізованої форми соціального контролю, що здійснюється на основі владних розпоряджень в рамках судового і адміністративного процесу”.

В цих міркуваннях Р.Паунда слід звернути увагу на ряд моментів. Перш за все відзначимо, що приведені визначення не містять визначення сутності права. Прибічники прагматичної юриспруденції в своїх концепціях прагнули розкрити не сутність права, а сукупність його значень, які прийняті серед юристів, особливо серед юристів-практиків. Саме тому тричленне визначення було побудовано Р. Паундом як сума (синтез) соціологічних, нормативних і практико-процесуальних уявлень про право. Погляди Р. Паунда розвивалися в руслі ідей, що отримали назву багатоаспектного підходу до дослідження права.

Головна ціль права, згідно з концепцією Р. Паунда, полягає в злагодженні соціальних конфліктів і досягненні цивілізованих відносин між людьми. Вчений був переконаний, що право повинно служити не роз’єднанню членів суспільства, а, навпаки, укріпленню злагоди і кооперації між ними. З цього приводу він розробляв власну інтегративну модель права, як антитезу поширеним в середині XX століття конфліктним моделям права, до числа яких зокрема відносять і марксистська модель права як засобу придушення класових протиріччів.

Р. Паунд зазначав, що в останній час намітилась тенденція до того, щоб свідомо направити правові і політичні інститути на установлення загальнолюдських цілей. Діяльність по установленню раціонального порядку в суспільстві була ним названа “соціальною інженерією”, а судова діяльність ним розцінювалася як мистецтво.

За період своєї багаторічної праці, Р.Паунд сформував цілу плеяду своїх учнів та послідовників. До їх числа зокрема слід віднести в минулому членів Верховного суду США О.Холмса, Л.Брендейса, Б.Кордозо тощо.

Більшість його учнів по складу свого мислення були реформаторами, прибічниками перетворень в соціально-правовій сфері. В їх програму входило подолання формалізму в теорії і боротьба з консервативними поглядами на роль права в житті суспільства. Не випадково саме в надрах соціологічного підходу зародилися такі течії, як популізм, прогресизм, і "новий курс" часів правління президента США Ф. Рузвельта.

Ідеї соціологічної теорії права Р.Паунда не втратили своєї актуальності і на сьогодні, особливо вони є цінними в сучасних умовах проведення в Україні правових реформ.

КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРАВОТВОРЧОСТІ У ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВОМУ КОНТЕКСТІ

Шишко В.В.,

професор кафедри теорії та історії держави і права факультету з підготовки слідчих Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Минулі два десятиліття за своїми соціально-економічними та політичними наслідками виявилися доленосними. Україна утвердила себе як незалежна держава. Однак процес розбудови держави ще далеко не завершено. З перетворенням України на самостійну державу, побудова правової системи стала власною справою українського народу. Динамизм, притаманний сучасній цивілізації, зростання соціальної ролі особистості, гуманізація та демократизація суспільства в усьому світі - все це потребує створення таких умов, за яких народ України став би нацією, яка, з однієї сторони, все більше прагне відкрити власну правову систему правовим процесам в світовому співтоваристві, а з іншої – зберігає самобутність своєї культури. У сучасних умовах великого значення набуває проблема правового забезпечення процесу державного будівництва в Україні. На вітчизняну правотворчість покладається особлива роль.

Сучасність ставить певні вимоги до правотворчості в Україні, вимагаючи врахування культурних чинників. Думается, що сьогодні набирають особливої ваги такі культурологічні аспекти правотворчості: онтологічний, гносеологічний, етно-соціальний, етичний, аксіологічний.

Онтологічний аспект правотворчості відображає способи розуміння, трактування культурних норм, які мають відношення до регулювання поведінки людини. У дослідженні онтологічного аспекту правотворчості існує проблема взаємодії культури, особистості і права. Тут спостерігається таке явище, як культурне запізнення, що має місце в тих випадках, коли нематеріальна (духовна) культура не встигає прилаштуватися до випереджувального розвитку матеріальної культури [1, с.281-282]. Це відбувається за умов, коли в суспільстві вже з'явилися технологічні винаходи, а культурної і соціальної адаптації до них не відбулося [1, с.283].

Гносеологічний аспект правотворчості відображає спосіб набуття нових знань про правові норми, виходячи з уже наявних культурних норм. Вважаємо, що такі знання набуваються виходячи з культурного потенціалу шляхом культурознавчого дослідження, культурних інновацій, культурних відкриттів, культурних винаходів, культурних реформ.

Важливим аспектом формування позитивного права є етно-соціальний, який ґрунтується на етнічній культурі. Під етнічною культурою розуміють певну організацію духовної, соціальної та матеріальної життєдіяльності і світосприйняття [4, с.185], сукупність рис культури, що стосуються переважно